

KATOLICKÉ HNUTÍ CHARIZMATICKÉ OBNOVY

S katolickým hnutím charizmatické obnovy (název není právě nešťastnější, všichni to pociťují, ale nikdo jej neumí nahradit přílehavějším) jsem se setkala v době tří několikaměsíčních pobytů v USA a Kanadě v letech 1972, 1973 a 1974. Do trvalého styku s ním jsem se dostala v Římě, kde jsem strávila několik let.

Co mě zaujalo od prvního setkání se skupinami charizmatické modlitby, nebyly žádné mimořádnosti. Ne to, že se mladí modlí s rozpjatýma rukama, ani to, že v průběhu modlitby začínají lidé tiše a lahodně zpívat, každý podle své vlastní noty, což se pak proti očekávání slévá v krásnou, modlitbu nesoucí melodii. Tyto věci, aspoň zpočátku, byly pro mne spíše obtížné a až teprve později jsem odhalila jejich smysl. Ale to, co mě nejmocněji upoutalo, bylo *ovzduší víry*, které naplňovalo celý prostor.

Jak rozbolavělí jsou dnes naši mladí! S jakými problémy bojují, kolik je v nich odporu a výhrad vůči Bohu! Tady ti ve skupinách modlitby však vycházejí z postoje jakési neomezené důvěry v Boha, z uznání jeho nevyzpytatelné svatosti a spolehnutí se na jeho nepochopitelnou lásku. V takové atmosféře prostě není místo pro nějaké pochybnosti nebo nároky. A taková atmosféra se společně sdílí. Vytváří opravdové a hromadné prožívání víry. Víra jednotlivých lidí se sčítá dohromady. Problémy těch, kdo sem přicházejí, se začínají řešit bez jakékoli diskuse, ne však v tom smyslu, že by přestali vidět strašné množství utrpení a zla kolem sebe; naopak, hned další výzva, v které se skupina obrací ke svým členům, je výzva k rozhodnutí, co můžeme osobně udělat, aby k takovým tragédiím nedocházelo – nýbrž tím, že náhle objevují, že Zmrtvýchvstalý je skutečně živ, že stále vítězí a stále přemáhá zlo (a dovoluje nám zároveň na tom spolupracovat).

Martina, kterou jsme považovali za děvčátko, dokud do skupiny nepřivedla svého rovněž mladičkého muže, při prvních setkáních plakala. Teprve po určitém čase k nám přišla uspokojená a rozjásaná. Ukázalo se, že byla tak zničena tím, co se děje v současném světě, atmosférou zklamání, cynismu, vzájemného vyhrožování a teroru, který se právě v Itálii tak otřesným způsobem šíří, že se spolu s mužem rozhodli nemít děti. Nechtěla své dítě vystavit takovému životu. A zároveň jednoho dne zjistila, že je těhotná. Propadla tím naprosté depresi. Nechtěla své dítě zabít, ale ani ho za žádnou cenu nechtěla porodit. Kdosi ji v té době přivedl na schůzku skupiny. „Když jsem uviděla, jak věříte, jak se milujete a jak se modlíte,“ řekla Martina, „pomyslela jsem si, že i kdyby mé dítě mělo velice trpět, má život přece jen cenu, aby byl prožit. Moje dítě bude mít šanci modlit se a milovat.“ Vzpomínám na odpověď P. Theo Olsena, jednoho z animátorů skupiny: „Martino,“ řekl, „takových svědectví máme na tisíce.“

Samozřejmě, že tu psychologie uvidí typický příklad sugesce z oblasti „davové psychologie“ a bude mít kousek pravdy, protože tu určitě svou roli hrají i psychologické prvky. Člověk je společenská bytost, protože takovým ho stvořil Bůh. Není však možné všechno redukovat na psychologii, protože milost neničí přirozenost, nýbrž na ní buduje. A právě proto je naše odpovědnost za svědectví o Bohu tak veliká. Pro mne je rozhodující, že obraz, jaký z toho hlediska hnutí poskytuje, je naprosto shodný s autentickou skutečností víry. V Písmě sv., zvláště v Novém zákoně, právě takto Kristus mluví o své Dobré zvěsti; nepodává ji tak jako doktrínu, ale spíše jako

neslýchané štěstí a vyvolení, které Bůh přináší člověku. A právě k lidem zlomeným, bezradným a hříšným přichází Kristus, přičemž šokujícím způsobem prohlašuje, že nepřichází vůbec k těm druhým, ke zdravým, silným a tak zaopatřeným, že se vlastně bez jeho pomoci mohou obejít (Lk 4,18–19). „A my jsme uvěřili lásce“, řekne sv. Jan.

Modlitba na skupinových schůzkách není jen svědectví víry, je to i *prožívání naděje*. Co mě na nich upoutalo, byla autentičnost, s jakou ti lidé berou vážně všechna neslýchaná Boží zaslíbení – a jsou těch zaslíbení plné stránky Písma, zvláště Nového zákona. Po setkání s hnutím jsem začala znovu číst bibli a s úžasem jsem v ní objevila množství věcí, kterých jsem si dřív nevšimla. Ti lidé jsou si jisti spásou – ne proto, že by si byli jisti tím, že skutečně vytrvají, což by bylo absurdní, nýbrž protože jsou si jisti milosrdenstvím Páně, který neodvrhne ty, kdo k němu volají z celého srdce. Lidé z hnutí charizmatické obnovy uvěřili podobenství o dobrém pastýři, který jde vytáhnout svou ovečku z trní, neboť jeho jméno znamená „Spasitel“, a on, nepřestane nabízet spásu do konce světa. Oni věří, že jejich opravdové obrácení je možné, protože jsou přesvědčeni, že u Boha není nic nemožného a že on každou modlitbu vyslyší. A k obrácení je nevede strach, ale jakási hrdost při pomyslení na Boží lásku, nabízející se každému člověku.

Křesťanská naděje je důvěřivé čekání na dobra, která ještě nejsou vidět. Musím se upřímně přiznat, že až teprve v charizmatickém hnutí se mi odkryl celý rozměr křesťanské naděje.

Stavem, vznikajícím z hlubokého prožitku víry i naděje, je vděčnost, klanění, potřeba Boží chvály, a zároveň jakási ohromná *radost*, tak charakterizující ovzduší hnutí. Ale nikde jsem ani neviděla, ani nečetla u žádného z klasických autorů charizmatického hnutí, že by se na radost hledělo jako na cíl, ani že by se cokoli dělalo pro to, aby se tato radost pěstovala. Charizmatické hnutí, jak já jsem je viděla, je úplně obrácené k Bohu, a že to soustředění k němu je pramenem hluboké radosti, to už je další věc. Ta radost nijak nepřipomíná sentimentalitu, je naopak jakýmsi autentickým ohlasem té biblické radosti, jíž jsou stránky Písma plné.

Druhý prvek, který mě ve skupinách zaujal, je rozměr jejich modlitby: je to *modlitba společenství*. My, dědici individualistické civilizace, uznáváme dva druhy modlitby: modlitbu soukromou, kdy „zavřeme za sebou dveře své světničky“ a otevíráme srdce před Bohem, a pak společné modlitby, často velice krásné, při níž však musíme používat psaných formulek. (Charizmatické hnutí nevystupuje proti těmto formám, naopak, považuje je za nutné). Ale existuje ještě jiný druh modlitby. Ve skupinách charizmatické obnovy jsem se setkala se společnou modlitbou, která povstává samovolně tak, že se každý modlí modlitbou druhého člověka, vkládaje do ní modlitby vlastního srdce. A tak vzniká modlitba, představující obsahově organický celek, která je *zároveň společná i individuální*. Tehdy jsem si pomyslela, že je nám takto dáno prožívat bezmála hmatatelně tajemství Mystického těla, jestliže modlitba každého účastníka jaksi zapouští kořeny do srdcí všech ostatních.

Je fakt, že taková společná modlitba vytváří mezi lidmi výjimečně silné svazky víry. Je rovněž fakt, že členové skupiny jsou silně citově angažovaní a že se v takových skupinách rodí hluboká přátelství vybudovaná na Kristu. Máme snad ve světě tak ochuzeném o laskavost a lásku považovat tuto skutečnost za tak velice nebezpečnou?

Ovšem, vždy je možno všeho zneužít, a proto i přátelství lze prožívat špatně. Může např. dojít k tomu, že se skupina uzavře sama do sebe, stane se nepřístupnou druhým. Ve skupinách, s nimiž jsem se setkala, jsem taková vybočení nepozorovala, dokonce se ve skupině dělalo hodně pro to, aby byli lidé v tomto směru dobře vedeni. Zvláště si vzpomínám na jedno poučení, platící členům, kteří koncem školního roku měli odejít ze skupiny. „Až nás opustíte“, řekl mladý lektor, „ihned na nás zapomeňte. Všecko ohlížení nazpět je nezdravé. Vždyť Bůh je stále nový a vede nás do budoucnosti a ne do vzpomínání. Pamatujte, že máte jít za Kristem a ne za skupinou a hlásat Krista a ne nás.“ (Je samozřejmé, že tato slova, vědomě přehnaná, byla srozumitelná pouze v kontextu srdečného ovzduší skupiny, která zásadně udržovala styky s bývalými členy.)

Třetí prvek, do očí bijící při mém setkávání se skupinami charizmatiké obnovy, byl specifický *vztah rovnosti* v mezilidských vztazích členů. Animátoři vycházejí ze skupiny, ale neoddělují se od ní.

Když charizmatiké hnutí ukazuje na lásku Boha, který přišel proto, aby nás uzdravil a osvětlil, zdůrazňuje tím rovněž silně, že láska nás vyzývá k odpovědi na lásku a že Bůh nás může naplnit sebou samým pouze tehdy, když se otevřeme jeho působení a když se mu nebudeme stavět na odpor a přijmeme všechna jeho přání. Takový postoj je vlastně totožný s trvalým a *radikálním obrácením*. Pro charizmatiké hnutí taková konverze jednotlivce i postoj neustálé konverze vrůstá do základního postoje, bez něhož by účast na hnutí ztrácela všechn smysl.

Ale v ovzduší, které hnutí vytváří, se nedá mluvit o dělení lidí na „obracející se“ a „už obrácené“. Všichni jsme „Božím lidem“ společně putujícím domů – a tudíž lidé „na cestě“, hříšníci, před nimiž stojí dokořán nepřeborné poklady Božího milosrdenství. Nikde jsem si tak silně neuvědomila fakt milosti dané zdarma, kterou si není možno zasloužit sebevětším úsilím, jako v charizmatikém hnutí (evangelium o dělnících najímaných k práci na vinici) a která nás všechny staví do stejné situace dlužníků. Taková spiritualita vytváří mezi členy jakési hluboké svazky a vědomí společné touhy. Ovlivňuje celé ovzduší hnutí: mimo jiné tvoří i základ přesvědčení, že Bůh s milostí své pocíitelné přítomnosti čeká na každého, i sebeubožejšího člověka, který mu otevře srdce, a ne jen na ty „dokonalé“.

Často jsem slyšela výtky, že zážitek Boží přítomnosti, navázání opravdového kontaktu s ním a *kontemplace* jsou mimořádné milosti, kterých se může člověku dostat někde na vrcholcích mystického žebříku, po dosažení svatosti, po létech tvrdé práce na sobě samém – a tedy normálně až snad v pokročilém věku. Že toužit po nich je nebezpečné. Proto prý jsou všechny snahy o navázání kontaktu s Bohem iluze, honění za neobvyklostmi, emocionalismus a sejítí ze všední, pokorné, ale zato spolehlivé cesty.

Přesto však dnes na celém světě zaznívá teskné volání: „Hledám tvou tvář!“ A proto ten frustrovaný, neuspokojený náboženský instinkt, nacházející správné východisko, propuká ve vzpouru: odtud ta fascinace, kterou jsou současní lidé vábeni k různým východním kultům, transcendentálním meditacím, hypnotismu a spiritismu. Vzpomínám si na knihu pojednávající o mladistvých narkomanech a nazvanou *Chci Boha*, v níž autor potvrzuje, že velké zástupy mladých narkomanů hledají na této tragické cestě uspokojení pro své náboženské tesknění. Cožpak ten Bůh, který pravil:

„Kdo hledá, nalezne“, „Kdo žízni, ať přijde ke mně a já mu dám vody živé“ a jinde „Pán je blízko těm, kdo ho hledají“, cožpak ten Bůh řekne lidem, prahnoucím po spojení s ním: „Teď ne, nejdřív pracujte na sobě, všeho se odřekněte a někdy ve stáří snad...“ Snad je to jakési obrácené pořadí. Vždyť spojení s Bohem není nějaká odměna za dokonalost, ale základní podmínka obrácení. Člověk dokáže zapírat sám sebe teprve tehdy, když se setkal s Bohem a když ho jeho milosrdenství přetvoří.

Setkala jsem se v hnutí s mladými chlapci, kteří ještě před několika měsíci byli narkomani a viděla jsem, jak se modlili. A viděla jsem také opravdu svaté řeholníky a řeholnice, jak se modlí s nimi a spolu s nimi naslouchají stejným promluvám. Zdálo se mi, že je to krásné uskutečňování koncilního pojetí Božího lidu. Rovněž jsem si uvědomila, jak takové společenství obohacuje. Kolik nám, kněžím a řeholníkům, může dát kontakt s mladými, kteří nám přinášejí své mládí, svou bezprostřednost, své nadšení – a zároveň já i my jsme pro ně potřební, když jim přineseme své teologické vědomosti a zkušenosti.

Jedním z nejpodstatnějších prvků charizmatického hnutí je nepochybně „vylití“ čili „*křest Ducha*“ (další těžko stravitelný a dvojznačný výraz, který neumíme nahradit). Co je tento „křest“ a proč zaujímá ve spiritualitě hnutí tak význačné místo? (pro nedostatek místa pomíjím celý dějinný aspekt této otázky).

Před členy charizmatického hnutí stojí tento problém: Kristus slíbil svým učedníkům seslání svého Ducha, který pro ně bude Utěшитelem a silou, který je naučí vši pravdě. Ve Skutcích apoštolů jsou popsány perspektivy zázračné proměny, k níž dochází u všech, na které „sestoupil Duch“: Jde o proměnu, která je zřejmá, takže i ostatní si jí bez obtíží povšimnou (viz četné případy, o nichž Skutky mluví), a která z křesťana dělá „nového člověka“, plného ohně a síly. Církev nás učí, že Ducha svatého dostáváme všichni při křtu a při biřmování. A zatím — co vidíme v sobě a kolem sebe? Množství křesťanů pokřtěných a biřmovaných, neodlišujících se v ničem od pohanů. Jejich „pohanské“ činy vyplývají jako z vlastního pramene z jejich „pohanské“, nepřetvořené duše. Cožpak jsou tito lidé opravdovými křesťany? A co my — je v nás autentický křesťanský život?

Členové charizmatického hnutí nenašli nikde v Písmě varující text, že by Duch svatý působil pouze v prvotní církvi a že oni dnes nesmí nic takového očekávat! Naproti tomu pevně věří, že síla Ducha není dnes menší než před dvaceti stoletími.

A tak se tisíce lidí, kteří touží po plnosti Božího života, a kteří jsou zároveň tísněni bezúspěšností svého snažení a nedostatkem plodů apoštolské činnosti, začalo modlit o to, aby Duch svatý přišel a přetvořil je, když nikdo nemůže přetvořit sám sebe. Modlili se rovněž i o to, aby se sami mohli stát jeho svědky a jeho nástroji v díle spásy světa. Modlili se s vírou, pamětlivi Kristových zaslíbení: „Pravím vám: Proste a bude vám dáno; hleďte a naleznete; tlučte a bude vám otevřeno...“ (Lk 11,9n).

Jsou tisíce, ba milióny svědectví o tom, že ta modlitba došla vyslyšení. Tisíce lidí tvrdí, že v jejich duchovním životě došlo k jakémusi rozhodujícímu zvratu. P. Jerzy Kosicki, dominikán, jeden z animátorů charizmatického hnutí v Detroitu, vydal svazek s prohlášeními kněží, kteří prožili takové „vylití“. Existuje také sbírka svědectví čtyřiceti jezuitů na totéž téma. Nebylo by objektivní všechny zavrhnout, nebo je všechny připisovat na účet sentimentality a hysterii.

Nikdo pořádně nerozumí, co se v takové chvíli děje, ani jakým způsobem se to děje, když u každého ono uchvácení Bohem má jinou formu a probíhá za jiných okolností. Obřad vkládání rukou a společné modlitby je normální, ale ne nutnou nebo jedinou cestou. Podstatná je modlitba, víra a bezpodmínečné otevření se Bohu v přijetí všech jeho požadavků i poddání se jeho vedení. Přitom to „vylití Ducha“ naprosto není konečnou etapou, je prostě prvním krokem na cestě normálního křesťanského růstu.

Teologové, kteří náleží do hnutí, se začali zabývat podstatou tohoto jevu i jeho důsledky. Je třeba poznamenat, že už sám rozvoj pokoncilové teologie usnadnil úvahy nad těmito tématy, protože se dnes v církvi vidí jasněji než dříve, že se nám milost křtu nedává jako hotový poklad do pečlivé úschovy, nýbrž jako možnost a jako zrno, které musí klíčit, jako zárodek života, který se má teprve vyvinout. Jeho milost, která musí být s vírou přijata a rozvíjena, aby nás mohla přetvořit. Stejně člověk nemá schopnost rozvíjet tento Boží život v sobě sám. Potřebuje k tomu nový dar Ducha svatého. Teologové charismatického hnutí zdůrazňují, že tu nejde o novou svátost; vysvětlují tento nový dar různým způsobem. Všichni zřejmě zamítají pojetí jakéhosi „příchodu“ či „sestoupení“ ve smyslu „změny místa“ ze strany Boží. Bůh, a tudíž i Duch svatý, je všudypřítomný a nemůže nikam přicházet. Mluví-li se o příchodu, pak jediné ve smyslu analogickém, jakéhosi otevření se člověka (neboť ke změně může dojít jen z jeho strany), nového vztahu mezi člověkem a Duchem. V podstatě nám byl Duch svatý už udělen ve křtu a v biřmování. Většina teologů charismatického hnutí považuje tudíž „effusion“ za jakousi aktualizaci křestní milosti, za uvolnění energií, která jsou v nás už nahromaděny, za uvědomění a jaksi odpečetění zdrojů, které už jsou v duši přítomné. P. F. Sullivan SJ, profesor Gregoriánské univerzity v Říme, se opíral o texty Písma a o mínění sv. Tomáše Akvinského (který tvrdí, že každé nové etapě duchovního života odpovídá nové, stále bohatší působení Ducha svatého) a soudí, že „vylití“ není pouze aktualizace křestní milosti, ale skutečné nové ovládnutí duše třetí osobou Nejsvětější trojice.

Nezáleží na tom, jaká je teorie tohoto jevu. Zůstává faktem, že miliony lidí, jak těch, kteří dělají první kroky v duchovním životě, tak i řeholníků kontemplativních řádů (vydali krásná svědectví), považují tuto milost za jakýsi rozhodující zvrát svého života, za jakýsi začátek naprosto nové Boží přítomnosti ve svém srdci.

Rysy, které jsem připomněla, nejsou jediné danosti, které na mne zapůsobily při mých stycích s katolickým hnutím charismatické obnovy. V tak stručném článku nelze se dotknout všech, byť velmi podstatných problémů spojených se skutečností toho hnutí. Musela jsem dokonce sáhnout k jakési akrobacii, abych na několika stránkách popsala ty rysy, které si pamatuji, a abych je nezkreslila v příliš zkrácených, z nezbytnosti banálních formulacích. Rovněž se nedotýkám v článku problémů tak charakteristických pro hnutí, jakými jsou dary jazyků (glosolálie), uzdravení z duševních i tělesných chorob, ani se nezmiňuji o „mimořádných“ charizmatech a o mnoha dalších problémech, neboť pojednání o nich by zabralo příliš mnoho místa. V porovnání s aspekty zde popsanými, které tvoří kostru spirituality hnutí, mají tyto jevy daleko menší závažnost, i když se nepochybně nacházejí v prodloužení této spirituality jako její další implikace („corollaria“) a mohou být náležitě pochopeny pouze v její perspektivě. Zmiňuji se pouze o tom, že lidé z charismatického hnutí hledí na takové

jevy jako na věc naprosto normální, neboť si jsou vědomi, že Bůh je nevyzpytatelný a že člověku nepřísluší určovat, co by měl nebo neměl dělat.

Po všem, co je tu napsáno, mi leckdo namítne: „Vždyť to není nic nového, to přece tvoří základ křesťanské nauky!“ Samozřejmě; a běda charizmatickému hnutí, kdyby tomu bylo jinak. P. André Nottebeart, jedna z hlavních autorit hnutí, stručně shrnul zmíněný problém takto: „Nepřicházíme na setkání skupiny, abychom se něco dověděli, ale abychom se s Někým setkali.“ – A v tom je ohromný rozdíl.

Členové hnutí se považují prostě za křesťany, kteří uvěřili Boží lásce a kteří se rozhodli dovolit Duchu svatému, aby řídil jejich život. Všele touží, aby se celá církev stala charizmatickou a modlí se za to. Ne ovšem v tom smyslu, jako by vnější formy přijaté v jejich skupině měly být závazné pro všechny, ani jako by mimo ně neexistovali jiní „charizmatikové“, tj. lidé „jako oni usilující o týž cíl. Ke společné modlitbě se scházejí proto, že jim to pomáhá a protože by se tak zatím ještě nemohli modlit se všemi.

Tereza Ledóchowska OSU (Znak 1978/4–5)